

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาสภาพการดำเนินการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี ผู้วิจัยได้ศึกษาและค้นคว้าเนื้อหาเกี่ยวกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และสภาพการส่งเสริมการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จากเอกสารงานวิจัยต่างๆ ของผู้รู้ นักการศึกษาและหน่วยงาน แล้วนำมาสังเคราะห์จัดเป็นหมวดหมู่เพื่อให้ง่ายและสะดวกต่อการศึกษาได้แก่

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ
2. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
3. แนวทางบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้ปัจจัยของความและปัจจัยสนับสนุน
4. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้
5. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาหลักสูตร
6. บทบาทของครูกับการพัฒนาหลักสูตรระดับประถมศึกษา
7. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจังหวัดสุพรรณบุรี
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. การปฏิรูปการเรียนรู้ของสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ

ในปี 2540 สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติดำเนินงานปฏิรูปการเรียนรู้เริ่มจากการวางแนวคิดพื้นฐานของกระบวนการเรียนรู้ 5 ประการ ได้แก่ แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ทุกแห่ง ทุกเวลา ต่อเนื่องยาวนาน ตลอดชีวิต ศรัทธาเป็นจุดเริ่มต้นที่ดีที่สุดของการเรียนรู้ ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีด้วยการสัมผัสและสัมพันธ์ สารที่สัมผัสเกิดขึ้นจากการเรียนรู้ คือ ความรู้ ความคิด ความสามารถและความดี (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 .หน้า 29 – 31)

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติในฐานะหน่วยปฏิบัติที่ดูแลการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตั้งแต่ระดับปฐมวัย ประถมศึกษาจนถึงมัธยมศึกษาตอนต้นเป็นหน่วยงานที่ต้องดูแลจัดการศึกษาให้กับผู้เรียนและโรงเรียนจำนวนมากที่สุดของประเทศ ได้กำหนดแนวทาง

การปฏิรูปการเรียนรู้ที่จัดการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นคนดี คนเก่ง มีความสุข โดยใช้กระบวนการเรียนรู้ 5 ลักษณะ คือการเรียนรู้อย่างมีความสุข การเรียนรู้แบบองค์รวม การเรียนรู้จากการคิดและปฏิบัติจริง การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง โดยมีรายละเอียด ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 . หน้า 31 – 33)

1.1 การเรียนรู้อย่างมีความสุข : เรียนรู้อย่างสุขสันต์ด้วยกันทั่วทุกคน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ ได้ประยุกต์ใช้หลักการจากทฤษฎี การเรียนรู้อย่างมีความสุข กล่าวคือเป็นสภาพของการจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศ ที่ผ่อนคลาย มีอิสระ ยอมรับความแตกต่างของบุคคล มีหลากหลายในวิธีการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ ผู้เรียนมีประสบการณ์แห่งความสำเร็จ และได้พัฒนาตนเองให้เต็มศักยภาพ ซึ่งมีแนวทางสำคัญ คือ บทเรียนต้องเป็นเรื่องใกล้ตัว มีความหมาย มีประโยชน์ กิจกรรมการเรียนรู้ต้องมีความ หลากหลาย สื่อการเรียนต้องน่าสนใจ การประเมินผลมุ่งเน้นตามศักยภาพของผู้เรียนเป็น รายบุคคล ปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูกับผู้เรียนต้องแสดงออกอย่างนุ่มนวล เป็นมิตร มีเมตตา อบอุ่น เข้าใจและยอมรับกันและกัน ให้กำลังใจและเกื้อกูลกัน

1.2 การเรียนรู้แบบองค์รวม : การบูรณาการสาระและกระบวนการเรียนรู้

เป็นการเรียนรู้สิ่งต่างๆอย่างสัมพันธ์เชื่อมโยงต่อเนื่องกลมกลืนทั้งในเรื่องใกล้ตัว ในท้องถิ่น สิ่งแวดล้อมที่อาศัยอยู่ ทั้งเรื่องของท้องถิ่น เรื่องของสากล การเปลี่ยนแปลงและ แนวโน้มต่างๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมโลก ซึ่งมีผลทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจเรื่องที่เรียนรู้อย่างชัดเจน ลึกซึ้ง ครอบคลุม มีความหมายต่อการนำไปใช้ในการดำรงชีวิตและแก้ปัญหาสภาพสังคม

1.3 การเรียนรู้จากการคิดและการปฏิบัติจริง : เรียนโดยใช้สมองและสองมือ

การคิดเป็นความสามารถของสมองในการประมวลข้อมูลความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่มีอยู่ให้เป็นความรู้ใหม่ วิธีการใหม่ เพื่อนำไปใช้ในสถานการณ์ต่างๆอย่างเหมาะสม สอดคล้องกัน เมื่อได้คิดแล้วก็ต้องนำไปปฏิบัติจริง จึงจะเกิดการเรียนรู้อย่างครบถ้วนสมบูรณ์ การจัดการเรียนให้ได้ฝึกคิดและปฏิบัติจริงนี้ต้องฝึกจากประสบการณ์ตรงจากแหล่งความรู้ สื่อ เหตุการณ์และสิ่งแวดล้อมรอบตัวต่างๆด้วยการฝึกสังเกต คิดอย่างรอบคอบ ปฏิบัติ อย่างจริงจัง และสรุปผลเป็นองค์ความรู้แก่ตนเอง

1.4 การเรียนรู้ร่วมกับบุคคลอื่น : เรียนร่วมกัน รู้ร่วมกัน

เป็นกระบวนการเรียนรู้จากการมีปฏิสัมพันธ์กันโดยมีการถ่ายทอดและแลกเปลี่ยนความรู้ วัฒนธรรม อารมณ์ และสังคมร่วมกันทำให้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด เกิดการเรียนรู้ที่หลากหลายช่วยเหลือเกื้อกูลกัน เป็นการปลูกฝังคุณธรรมที่ดีงาม การทำงานร่วมกันทำให้พัฒนา ทั้งทักษะทางสังคม และทักษะการทำงานที่ดีด้วย

1.5 การเรียนรู้กระบวนการเรียนรู้ของตนเอง : เรียนอย่างไรใคร่ครวญทบทวนตนเองรอบด้าน

เป็นการรับรู้สู่หลักการเรียนรู้และความถนัดของตนเองเน้นการเรียนรู้กระบวนการว่า การเรียนรู้แต่ละครั้งเกิดขึ้นอย่างไร เรียนด้วยวิธีการอะไร มีขั้นตอนตั้งแต่เริ่มต้นจนจบอย่างไร โดยเปิดโอกาสและจัดสถานการณ์ให้ผู้เรียนได้ศึกษา วิเคราะห์ ประเมินจุดดีจุดด้อยและปรับปรุง กระบวนการเรียนรู้ของตนเองเพื่อนำไปสู่การปรับเปลี่ยนวิธีการเรียนรู้ให้เหมาะสม พร้อมทั้งจะ นำไปใช้ในการเรียนรู้ครั้งต่อไปในการดำเนินงานนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษา แห่งชาติ ได้เน้นย้ำในเรื่องความเชื่อที่ต้องเริ่มต้นจากความเชื่อมั่นในศักยภาพของผู้เรียน และ ดำเนินงานภายใต้หลักการผู้เรียนสำคัญที่สุด และเชื่อมโยงกับสภาพชีวิตจริง แนวการจัดการ ปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้มี 3 ระดับ คือ

1.5.1 ระดับการจัดการเรียนรู้ ได้เสนอการเรียนรู้ 5 ลักษณะดังกล่าว และ ข้อเหวี่ยงในการปฏิรูปการเรียนรู้ 6 ประการ คือการรู้จักผู้เรียนรายบุคคล บูรณาการ โครงการ การเรียนรู้ในกรอบการเชื่อมโยงกับท้องถิ่น การเรียนรู้โดยใช้กลุ่ม และการประเมินผลโดยใช้ เพิ่มสะสมงาน

1.5.2 ระดับโรงเรียน ได้เสนอแนวดำเนินการของโรงเรียน เช่น การจัดทำธรรมนูญ โรงเรียนแบบมีส่วนร่วม การจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการปฏิรูปการเรียนรู้ การมีส่วนร่วมของ ชุมชน ผู้ปกครอง การนิเทศแบบกัลยาณมิตร การวิจัยชั้นเรียน เป็นต้น

1.5.3 ระดับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานการประถมศึกษาอำเภอ / สำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด ได้สนับสนุนการปฏิรูปการเรียนรู้โดยการพัฒนาโรงเรียน แกนนำครูแกนนำ และเพิ่มแกนนำการปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้ระดับจังหวัด โดยปฏิบัติการ ผ่อนคลาย กฎระเบียบที่ไม่เอื้อต่อ การปฏิรูปการเรียนรู้ และเผยแพร่สร้างกระแสปฏิรูปการเรียนรู้ อย่างกว้างขวาง

2. การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พุทธศักราช 2542 แก้ไขเพิ่มเติม 2545 ได้กล่าวไว้ในหมวดที่ 4 แนวการจัดการศึกษา มาตรา 22 ว่าในการจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ และถือว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มตามศักยภาพ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 . หน้า 9) ดังนั้นการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญจึงมีความจำเป็นที่ครูจะต้องมีความตระหนัก ทบทวน และ นำมาจัดกิจกรรม การเรียนรู้ เพื่อให้เด็กได้คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข ดังจะกล่าวต่อไปนี้

2.1 ความเป็นมาและความสำคัญของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขึ้น ซึ่งมีข้อกำหนดเกี่ยวกับแนวทางจัดการศึกษาไว้หลายมาตรา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง มาตรา 43 ได้ระบุว่ารัฐจะจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานอย่างน้อย 12 ปี อย่างทั่วถึงมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย มาตรา 81 ระบุให้ผู้เรียนเกิดความรู้คู่คุณธรรมและกำหนดให้มีกฎหมายทางการศึกษาขั้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 . หน้า 1)

จากแรงผลักดันและสภาพปัญหาดังกล่าว จึงจำเป็นต้องมีการปฏิรูปการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยเฉพาะคุณภาพของนักเรียนเป็นสำคัญซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้เริ่มปฏิรูปการศึกษาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2539 เป็นต้นมา (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 . หน้า 4) ในที่สุดก็เกิดพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ขึ้นซึ่งเป็นกฎหมายเกี่ยวกับการศึกษาฉบับแรกของประเทศไทยได้มีการกำหนดเนื้อหาสาระต่างๆ เกี่ยวกับการจัดการศึกษาของประเทศโดยเฉพาะอย่างยิ่งในหมวดที่ 4 ที่ว่าด้วยแนวทางการจัดการศึกษาตั้งแต่ มาตราที่ 22 – 30 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 . หน้า 2) ซึ่งสรุปสาระสำคัญไว้ว่า การจัดการศึกษาต้องเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเชื่อว่าผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ การจัดการเรียนการสอนต้องมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดได้ แก้ปัญหาได้ มีนิสัยรักการเรียนรู้ ใฝ่เรียนใฝ่รู้ตลอดชีวิต เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม มีค่านิยมที่ดีงาม โดยเรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และความสัมพันธ์ระหว่างตนเองกับสังคม ความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี รู้จักใช้ประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างสมดุล ยั่งยืน กระบวนการเรียนรู้ การจัดเนื้อหาต้องให้สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่าง

บุคคล มีการฝึกกระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ การประยุกต์ความรู้เพื่อใช้แก้ปัญหา เรียนรู้จากประสบการณ์จริงจัดบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียน การสอน อำนวยความสะดวกเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ผู้เรียนและผู้สอนเรียนรู้ไปพร้อมกัน การเรียนต้องเกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชนทุกฝ่าย

2.2 ความหมายของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แม้ว่าชื่อ “ การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ” จะเป็นที่ยอมรับของครูและผู้อยู่ในวงการศึกษามาโดยทั่วไป แต่ถ้าจะถามถึงความหมายแล้วจะพบว่ามีความแตกต่างกันออกไปบ้างก็ว่าเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ปฏิบัติกิจกรรม บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนคิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น บ้างก็ว่าเป็นการสอนที่มุ่งให้ผู้เรียนได้เรียนตามความสนใจของตน หรือให้ผู้เรียนได้ทำกิจกรรมที่หลากหลายซึ่งจะเห็นว่ามี ความแตกต่างกันไปตามสิ่งที่ผู้ตอบเห็นว่าอะไรเป็นสำคัญที่ควรเน้น ซึ่งผู้ศึกษาใคร่นำเสนอความหมายตามทัศนะของผู้รู้ และนักการศึกษาต่างๆ ดังนี้

แบรนดิสและกินนิส (Brandes , and Ginnis . 1988 .pp. 171 – 175) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือระบบการจัดการเรียนรู้ ซึ่งมีผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ ด้วยความเชื่อในศักยภาพความเป็นมนุษย์ว่าสามารถพัฒนาให้บรรลุความสำเร็จได้ ผู้เรียนจึงต้องได้รับการสนับสนุนให้มีส่วนร่วมและรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน

ดริสคอลล์ (Driscoll, 1994 .p. 405.) กล่าวว่า การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ผู้เรียนไม่ได้เป็นเพียงผู้คอยรับการถ่ายทอดความรู้เท่านั้นแต่จะต้องเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยความกระตือรือร้น และร่วมกำหนดสิ่งที่ต้องการเรียนรวมทั้งวิธีการที่จะทำให้การเรียนนั้นสัมฤทธิ์ผล

จอห์น ดิวอี้ (ทิศนา : แชนมณี, 2542. หน้า 4 อ้างอิงจาก John Dewey, 1963.) ซึ่งเป็นต้นคิดในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยการกระทำ “Learning by Doing” ได้ให้ความหมายว่า หมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติเป็นการเรียนที่ผู้เรียนเปลี่ยนจาก “ผู้รับ” มาเป็น “ผู้เรียน” และเปลี่ยนบทบาทครูจากผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอดเป็น “ ผู้จัดประสบการณ์ ” การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน

หน่วยศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2540 . หน้า 20) ได้ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง คือการจัดประสบการณ์โดยมีกระบวนการที่

มุ่งให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ด้วยการคิด ค้น สร้าง และสรุปข้อความรู้ด้วยตนเองสามารถทำงานร่วมกับผู้อื่น และนำความรู้ไปใช้ประโยชน์ได้

วัฒนาพร กระจับทุกซ์ (2541. หน้า 2) ได้ให้ความหมายว่าการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง หมายถึงวิธีการที่สำคัญที่สามารถสร้างและพัฒนา ผู้เรียนให้เกิดคุณลักษณะต่างๆที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นการจัดการเรียนการสอนที่ให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ในเรื่องที่สอดคล้องกับความถนัด ความสนใจ และความสามารถของตน และได้พัฒนาศักยภาพของตนเองอย่างเต็มที่

ทิตินา แชมมณี (2542. หน้า 5) ได้ให้ความหมายการให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า หมายถึงการให้ผู้เรียนเป็นจุดสนใจ (Center of attention) หรือเป็นผู้มีบทบาทในการเรียนรู้ โดยดูจากการมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้วยความกระตือรือร้น ตื่นตัวตื่นใจ จดจ่อผูกพันกับสิ่งที่ทำ

ไสว พิทขาว (2542. หน้า 7) ได้ให้ความหมายของการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางว่า คือการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง และฝึกฝนให้ใช้กระบวนการอย่างชำนาญ เป็นการเน้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้

เริงชัย จงพิพัฒนสุข (2542. หน้า 12) กล่าวว่ากิจกรรมเน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกิจกรรมที่ผู้เรียนกระทำเพื่อค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองภายใต้การชี้แนะ และกำกับดูแลของครูผู้สอน

กระทรวงศึกษาธิการ (2544 . หน้า 5) ได้กล่าวว่าการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญหมายถึงกระบวนการเรียนรู้ที่ผู้สอนได้จัดหรือดำเนินการให้สอดคล้องกับผู้เรียนตามความแตกต่างระหว่างบุคคล ความสามารถทางปัญญา วิธีการเรียนรู้ โดยบูรณาการคุณธรรม ค่านิยม อันพึงประสงค์ให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการปฏิบัติจริง ได้พัฒนากระบวนการคิด วิเคราะห์ ศึกษา ค้นคว้า ทดลอง และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองตามความถนัด ความสนใจด้วยวิธีการกระบวนการ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายที่เชื่อมโยงกับชีวิตจริงทั้งในและนอกห้องเรียน มีการวัดผล ประเมินผลตามสภาพจริง ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้ตามมาตรฐานหลักสูตรที่กำหนด

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่คำนึงถึงผู้เรียนสำคัญที่สุด มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติ คิดค้น สร้างความรู้ ในสิ่งที่ตนชอบ ตนถนัด สอดคล้องกับวิถีชีวิต

ด้วยตนเองอย่างกระตือรือร้น ด้วยความรับผิดชอบและมีความสุขกับการเรียนรู้ นั้น โดยมีครูคอยอำนวยความสะดวกให้คำแนะนำจัดสภาพแวดล้อม ลำดับประสบการณ์และเอาใจใส่ กำกับดูแล และประเมินผลอย่างใกล้ชิด

2.3 แนวคิด ทฤษฎี และหลักการของการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ได้มีผู้ได้ศึกษาและเสนอเป็นแนวคิด ทฤษฎี และหลักการไว้ดังนี้

2.3.1 แนวคิดจากปรัชญาที่เกี่ยวข้อง

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีแนวคิดมาจากปรัชญา Constructivism ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในตัวผู้เรียน ผู้เรียนเป็นผู้สร้างความรู้จากความสัมพันธ์ระหว่างสิ่งที่พบเห็นกับความรู้ความเข้าใจที่มีอยู่เดิม (ไสว พัทธชา, 2542 . หน้า 5) นอกจากนั้นการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ยังได้แนวคิดมาจากปรัชญาต่าง ๆ ที่พอสรุปได้ดังนี้ (วัฒนาพร ระวังทุกข์, 2541 . หน้า 3)

1) ปรัชญาพิพัฒนาการนิยม (Progressivism) ซึ่งมองว่าการศึกษาคงต้องพัฒนาผู้เรียนทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม อาชีพ สถิติปัญญา ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องจัดให้สนองความสนใจ ความถนัด และความสามารถโดยให้สอดคล้องกับชีวิตประจำวัน และสังคมของผู้เรียนมากที่สุด รวมทั้งส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตยทั้งในและนอกห้องเรียนบทบาทของครูในปรัชญาสาขานี้ คือเตรียมแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้เรียน สนับสนุนให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้และเข้าใจ เห็นจริงด้วยตนเองผู้เรียนจะเรียนรู้ได้เมื่อได้ประสบการณ์ตรงจากการลงมือปฏิบัติด้วยตนเองและทำงานร่วมกัน

2) ปรัชญาปฏิรูปนิยม (Reconstructionism) เป็นรูปแบบและแนวคิดมาจากปรัชญาการศึกษาจะต้องมุ่งปรับปรุงและพัฒนาสร้างสรรค์สังคมใหม่ที่ดีขึ้นมา ครูต้องเป็นผู้บุกเบิก เป็นนักแก้ปัญหาสนใจและใฝ่รู้เรื่องของสังคม และปัญหาสังคมอย่างกว้างขวาง ผู้เรียนจะได้รับการปลูกฝังให้ตระหนักถึงคุณค่าของสังคม ผู้เรียนจะได้รับการฝึกฝนให้รู้จักเทคนิคและวิธีการต่าง ๆ ที่จะทำความเข้าใจ และแก้ปัญหาสังคม ตามแนวทางประชาธิปไตย

3) ปรัชญาอัตถภาวะนิยม (Existentialism) ซึ่งเห็นว่ามนุษย์ควรมีสิทธิและโอกาสที่เลือกสรรสิ่งต่างๆ ด้วยตนเองมากกว่าที่จะให้ใครมาบ่อนให้เป้าหมายของการศึกษาคือมุ่งมั่นพัฒนาให้คนมีอิสระภาพและมีความสุข เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีสิทธิเสรีภาพที่จะเลือกเรียนด้วยตนเอง ครูเป็นเพียงผู้กระตุ้น ส่งเสริมการเรียนรู้

2.3 .2 ทฤษฎีการเรียนรู้ที่เกี่ยวข้อง

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้แนวคิดจากทฤษฎีการเรียนรู้ต่างๆสนับสนุน ดังนี้ (วัฒนาพร ระบุว่าทุกข์ . 2541. หน้า 7)

1) แนวความคิดของกลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มีความเชื่อว่า สิ่งแวดล้อมและประสบการณ์จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อมีเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองการแสดงพฤติกรรมจะมีความถี่สูงขึ้นหากมีการเสริมแรง

2) แนวคิดของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้มองว่าคนทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่ใจใคร่รู้ใคร่เรียน เพื่อก่อให้เกิดสภาพสมดุล ดังนั้นการที่เด็กได้มีโอกาสเลือกเรียนตามความต้องการและความสนใจของตนเองจึงมีความหมายสำหรับเด็ก

3) แนวคิดของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้คำนึงถึงความเป็นมนุษย์ มนุษย์มีอิสระที่จะนำตนเองและพึ่งตนเองได้มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม มีเสรีภาพในการเลือกทำสิ่งต่างๆที่ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มนี้เสนอแนะว่าควรให้ผู้เรียนมีสมรรถภาพทั้ง 3 ด้าน พัฒนาไปพร้อม ๆ กัน คือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านเจตคติ (Affective) และด้านทักษะ (Psychomotor) คือ ควรต้องฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผล มีความชื่นชม และมีเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนและให้ผู้เรียนได้ลงมือกระทำกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง

2.3.3 หลักการจัดการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีหลักการดังนี้ หน่วยงานในศึกษานิเทศก์กรมสามัญศึกษา (2540. หน้า 20) ได้เสนอหลักการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ดังนี้

1) เป็นกระบวนการที่ผู้เรียนรับผิดชอบการเรียนรู้ของตนเองและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอน

2) การเรียนรู้ไม่ได้เกิดจากแหล่งเดียว แต่มาจากหลาย ๆ แหล่ง

3) การเรียนรู้ ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบด้วยตนเอง มีส่วนช่วยให้เกิดการเรียนรู้ที่ดี

4) กระบวนการเรียนรู้มีความสำคัญต่อการเรียนรู้ของผู้เรียน

5) การเรียนรู้ มีความหมายและสามารถนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้

และวัฒนาพร ระบุว่าทุกข์ ได้กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญต้องมีองค์ประกอบคือ

5.1) ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้ บทบาทของครูเป็นผู้อำนวยความสะดวก (Facilitator) และเป็นแหล่งความรู้ (Resource person) ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกที่จะเรียน วางแผนการเรียน แล้วเริ่มต้นเรียนรู้ด้วยการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

5.2) เนื้อหาวิชา มีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ นั่นคือ ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกสิ่งที่จะเรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และความต้องการของผู้เรียน จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วย การเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับ สิ่งที่จะสอน และวิธีที่จะสอน

5.3) การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรม การเรียนการสอน การได้คิด ได้ร่วมวางแผนการได้ค้นพบประเด็นปัญหาที่ท้าทาย ผู้เรียนจะรู้สึกพึงพอใจหากได้ประเมินความสำเร็จของตน และการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อนและครูก็ยิ่งจะมีความสุข

5.4) สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การสนทนากันเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เพียงพอดังแต่เป็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงช่วยเหลือภายในกลุ่มด้วย

5.5) ครู คือผู้อำนวยความสะดวก และเป็นแหล่งเรียนรู้ ครูต้องมีความสามารถในการค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สามารถคิดได้หลากหลายแบบ เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะสมให้กับผู้เรียน สิ่งที่จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคลให้การเรียนรู้ประสบความสำเร็จคือปฏิภาณ ไหวพริบ ทักษะ อารมณ์ขัน ความเต็มใจที่จะเรียนรู้ของผู้เรียน ความเต็มใจของครูที่จะให้การช่วยเหลือ โดยไม่มีเงื่อนไข

5.6) ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม ผู้เรียนกลายเป็นผู้มีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น กลายเป็นบุคคลที่ตนเองอยากเป็นเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เปิดเผยตนเองต่อเหตุการณ์ต่าง ๆ การพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้หลาย ๆ ด้านไปพร้อมกันทั้งด้านความรู้ ความคิด อารมณ์ และสังคม

2.4 เป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มีเป้าหมายที่จะพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะ ดังนี้ (วิชัย วงษ์ใหญ่, 2540 หน้า 3 – 4)

2.4.1 เพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนดี คือเป็นผู้มีคุณลักษณะทางจิตใจที่ดี มีพฤติกรรมของความมีวินัย และค่านิยมประชาธิปไตย

ความมีวินัย หมายถึงพฤติกรรมที่ช่วยให้บุคคลสามารถควบคุมตนเองและส่วนรวมไม่ให้ล่วงละเมิดความชั่ว ซึ่งพฤติกรรมความมีวินัยได้แก่ความสนใจ ความใฝ่รู้ การควบคุมตนเอง ความรับผิดชอบ ความมีเหตุผล ความซื่อสัตย์ และความขยันอดทน

ค่านิยมประชาธิปไตย หมายถึงคุณลักษณะทางจิตใจและพฤติกรรมของบุคคลที่เห็นคุณค่าของตนเอง และคุณค่าของคนอื่น เคารพสิทธิและปกป้องสิทธิของตนและผู้อื่น ด้วยจิตใจที่เคารพต่อคุณค่าของเสียงส่วนใหญ่ ที่มีเหตุผลและถูกต้องด้วยความเข้าใจระหว่างกัน และกันด้วยสันติ

พฤติกรรมที่บ่งชี้ความเป็นประชาธิปไตย ได้แก่ การเห็นคุณค่าของตนเองและผู้อื่น การยอมรับฟังความคิดเห็นของคนอื่น การเคารพสิทธิของคนอื่น และปกป้องสิทธิของตน ความมีเหตุผล เคารพกฎหมาย กติกาของสังคมทำงานร่วมกับผู้อื่นเป็นรวมทั้งมีความเสียสละซึ่งสอดคล้องกับแนวทางซึ่งถือเป็นเป้าหมายของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ในมาตรา 24 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 หน้า 13) ที่ว่าการจัดการเรียนการสอนต้องผสมผสานความรู้ต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่พึงงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ทุกวิชา

2.4.2 เพื่อพัฒนาคนให้เก่งนอกจากการเป็นคนดีแล้วสังคมยังต้องการคนเก่ง มีความรู้ความสามารถมาช่วยกันพัฒนาและแก้ปัญหาต่างๆที่มีอยู่มากมายในสังคม ดังที่ไฮเวิร์ด การ์ดเนอร์ (อัวงใน วิชัย วงษ์ใหญ่, 2540. หน้า 5 - 7) ได้จำแนกความเก่งของคนไว้ 7 ประเภท หลักๆ ดังนี้

- 1) ด้านภาษา (Verbal / Linguistic) เป็นศักยภาพของนักได้อวาทิ นักร้อง นักประพันธ์
- 2) ด้านดนตรี การเต้นจังหวะ (Musical / Rhythmic) นักดนตรีแต่งเพลง นักเต้นรำ
- 3) ด้านตรรกและคณิตศาสตร์ (Logical / Mathematics) นักคณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์
- 4) ด้านการเคลื่อนไหว (Body / Kinesthetic) นักกีฬา นักวิทยาศาสตร์
- 5) ด้านศิลปะ / มิติสัมพันธ์ ศิลปิน วิศวกร สถาปัตย์

6) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล / การสื่อสาร (Interpersonal)
เป็นศักยภาพของนักประชาสัมพันธ์ พิธีกร สื่อมวลชน ครู

7) ด้านความรู้ลึก / ความลึกซึ้งในจิตใจ (Interpreter) นักเขียน
นักปรัชญา นักจิตวิทยา และแพทย์

ส่วนเป้าหมายด้านความเก่งของผู้เรียนตาม พระราชบัญญัติการศึกษา
แห่งชาติ 2542 นั้น ได้กำหนดไว้ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542. หน้า . 54 – 55)

- 1) ให้มีความรู้เกี่ยวกับตนเองและความสัมพันธ์ของตนเองกับสังคม
- 2) ต้องมีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
- 3) ความรู้เกี่ยวกับศิลปะ วัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญา และการประยุกต์ใช้
ภูมิปัญญา
- 4) ต้องมีความรู้ด้านคณิตศาสตร์ ด้านภาษา
- 5) ต้องมีความรู้และทักษะในการประกอบวิชาชีพ

2.4.3 เพื่อพัฒนาคนให้มีชีวิตอยู่อย่างมีความสุข การศึกษาสามารถสร้างคนให้เก่ง
และเป็นคนดี ยังไม่เพียงพอในการจัดการศึกษาต้องมุ่งหวังให้ผู้รับการศึกษาดำรงชีวิตอยู่อย่าง
มีความสุขด้วย และได้กำหนดคุณลักษณะของคนที่มีความสุข ดังต่อไปนี้

- 1) มีความรักและแบ่งปันซึ่งกันและกัน
- 2) มีความสัมพันธ์ระหว่างความจริง ความงาม และความเป็นธรรม
- 3) ประพฤติชอบ มีความสุขสันติ ไม่เบียดเบียน
- 4) บริโภคสิ่งต่าง ๆ ด้วยปัญญาไม่ตกเป็นทาส

พระธรรมปิฎก (2541 .หน้า 47) ได้กล่าวไว้ว่าการปฏิรูปการศึกษา หรือปฏิรูป
การจัดกระบวนการเรียนการสอน ก็เพื่อพัฒนาความสามารถพิเศษของมนุษย์ให้ช่วยปรับระบบ
ความสัมพันธ์ในการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ในสังคมให้เป็นไปในทางประสานเกื้อกูลกัน ไร้การ
เบียดเบียนเกิดความสันติ และเกิดความสุขอย่างทั่วหน้า ซึ่งเป็นเป้าหมายของการจัดการเรียน
การสอนนี้ มีความสอดคล้องกับวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติที่ว่าการศึกษามุ่ง
พัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ โดยมีคุณลักษณะมองกว้าง คิดไกล ใฝ่ดี มีวินัยในตนเอง
มีทักษะเหมาะสมกับยุคโลกาภิวัตน์ เช่น เก่งภาษา คอมพิวเตอร์ และเทคโนโลยีใหม่ ๆ รวมทั้ง
มีทักษะด้านการจัดการ (แผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 , 2540 .หน้า 12) เช่นเดียวกับ
แนวทางจัดการศึกษาที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่มีเป้าหมายเพื่อให้คน

มีความรู้ด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยี ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม การกีฬา ภูมิปัญญาไทย
คณิตศาสตร์และทักษะในการประกอบอาชีพและดำรงชีวิตอยู่ในสังคมอย่างมีความสุข
(กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 .หน้า 13)

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงมีเป้าหมายเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง
คือ มีความรู้ทั้งวิชาการและวิชาชีพ เป็นคนดี คือมีคุณธรรม และจริยธรรม มีความสุข คือ
อยู่ร่วมกันอย่างพึ่งพาอาศัย ไม่เห็นแก่ตัว ไม่เบียดเบียน รักเคารพในสิทธิ ปฏิบัติตามกฎหมาย
บริโภคสิ่งต่างๆ ด้วยปัญญา ไม่ตกเป็นทาสของสิ่งเสพติด และอบายมุขต่าง ๆ

2.5 หลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2545)
ได้กำหนดแนวทางการจัดทำหลักสูตรไว้ว่า (สมาคมศึกษาธิการ, 2542 .หน้า 14) หลักสูตรต้องมี
ลักษณะที่หลากหลายเหมาะสมกับผู้เรียนในแต่ละระดับ โดยมุ่งพัฒนาคุณภาพชีวิตของบุคคล
สาระของหลักสูตรทั้งด้านวิชาการ และวิชาชีพต้องมุ่งพัฒนาคนให้สมดุล ทั้งด้านความรู้
ความคิดความสามารถ ความดีงาม และความรับผิดชอบต่อสังคม นอกจากนี้ในมาตราที่ 27
วรรค 2 แห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 .หน้า 15) ยังได้
กำหนดให้สถานศึกษาชั้นพื้นฐานมีหน้าที่จัดทำสาระของหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสภาพปัญหาใน
ชุมชนและสังคมภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะที่เหมาะสม เพื่อเป็นสมาชิก
ที่ดีของครอบครัว ชุมชน สังคม และประเทศชาติ สวกรมวิชาการ (2542 .หน้า 13) ได้กำหนด
หลักสูตรให้สอดคล้องกับแนวคิดข้างต้น ไว้ดังนี้

2.5.1 หลักสูตรสู่ออนาคต มีความเป็นสากล มีมาตรฐาน

2.5.2 หลักสูตรมีลักษณะกว้าง และยืดหยุ่น หลากหลายต่อเนื่องเชื่อมโยง
สัมพันธ์กับชีวิตจริง

2.5.3 ชุมชนมีส่วนร่วมในการกำหนดหลักสูตร ผลการจัดการเรียนการสอน

2.5.4 เนื้อหาสาระของหลักสูตรต้องมีความสมดุล ระหว่างศาสตร์กับศิลป์ ทฤษฎี
และการปฏิบัติ เทคโนโลยี และธรรมชาติ

2.5.5 เพิ่มเติมเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ในอนาคต ได้แก่ ความรู้เรื่อง
การจัดการภาษาต่างประเทศ คอมพิวเตอร์ เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม เป็นต้น

2.5.6 เพิ่มเนื้อหาสาระที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิตในสังคม

ในส่วนของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั้น ได้กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2542 .หน้า 26)

- 1) ให้ผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ โดยต้องจัดสภาพแวดล้อม บรรยากาศ รวมทั้งแหล่งการเรียนรู้ต่างๆ ให้หลากหลาย เพื่อเอื้อต่อความสามารถของแต่ละบุคคล เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติที่สอดคล้องกับ... ความถนัดและความสนใจ โดยเหมาะสมกับวัยและศักยภาพของผู้เรียน เพื่อให้การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาและสถานที่ เป็นการเรียนรู้กันและกันอันก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนประสบการณ์ เพื่อให้มีส่วนร่วมในการพัฒนาตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติโดยการประสานความร่วมมือระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง ชุมชน และทุกส่วนของสังคม
  - 2) ต้องถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด การเรียนการสอนต้องมุ่งประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ จึงต้องจัดให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีนิสัยรักการเรียนรู้ และเกิดการใฝ่รู้ใฝ่เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต
- ส่วนกระบวนการเรียนรู้ตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ได้กำหนดแนวทางเพื่อให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องปฏิบัติดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542 . หน้า 13)
- 3) การจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียน โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล
  - 4) ให้มีการฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์ และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา
  - 5) จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน และเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง
  - 6) จัดการเรียนการสอนโดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกันรวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา
  - 7) ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการเรียนและอำนวยความสะดวกและให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้รวมทั้งสามารถใช้การวิจัย เป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอน แหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

8) การเรียนรู้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลา ทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

จากแนวทางการจัดการเรียนการสอนดังกล่าวข้างต้นเห็นได้ว่าได้มีนักการศึกษาหลายท่านได้ทำการค้นคว้า ศึกษาวิจัย กำหนด และพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ซึ่งขอนำมากล่าวไว้ดังนี้

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2542. หน้า 17 - 45) ได้เสนอเทคนิค และวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ 6 วิธี คือวิธีการจัดการเรียนการสอนทางอ้อม วิธีการศึกษารายบุคคล การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ การเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ และการเรียนการสอนแบบร่วมมือในแต่ละวิธีมีรายละเอียดที่ขอนำเสนอดังนี้

1. วิธีการจัดการเรียนการสอนทางอ้อม (Indirect Instruction) การจัดการเรียนการสอนโดยวิธีนี้มีแนวคิดพื้นฐานว่า “ยิ่งผู้เรียนมีวุฒิภาวะสูงขึ้นยิ่งมีความรับผิดชอบที่จะค้นหา สืบพบข้อความรู้และสรุปข้อความรู้จากประสบการณ์การเรียนรู้ของตนมากยิ่งขึ้น”

ตัวอย่างวิธีการจัดการเรียนรู้แบบนี้ได้แก่ การจัดการเรียนการสอนแบบค้นพบ (Discovery) แบบสืบค้น (Inquiry) แบบแก้ปัญหา (Problem) แบบสร้างแผนผังความคิด (Mapping) แบบใช้กรณีศึกษา (Case Study) แบบใช้คำถามแบบโสเครติส (Socratic Questioning) และแบบใช้การตัดสินใจ (Decision Making)

2. การศึกษาเป็นรายบุคคล (Individual Study) การจัดการเรียนการสอนแบบนี้รู้จักกันในชื่อว่าการเรียนรู้แบบอิสระ (Independent Learning) การเรียนรู้แบบกำกับตนเอง (Self Directed Construct) เป็นการพัฒนาตนเองและการฝึกทักษะการเรียนรู้ตลอดชีวิต กิจกรรมที่ครูสามารถเลือกใช้ให้ผู้เรียนปฏิบัติในการศึกษาเป็นรายบุคคล มีดังนี้ รายงานการค้นคว้าอิสระ เรียงความ การแก้ปัญหา การเรียนเสริม โครงการ การตัดสินใจศูนย์การเรียน ชุดกิจกรรมการเรียนรู้ การมอบหมายงานเป็นรายบุคคล คู่สัญญา การบ้าน

3. การจัดการเรียนการสอนที่สัมพันธ์กับเทคโนโลยี (Technology Related Instruction) การจัดการเรียนการสอนแบบนี้ใช้เพียงบางสถานการณ์เพื่อให้ประสบการณ์กับผู้เรียนอย่างกว้างไกล ไม่ใช่เป็นการใช้เทคโนโลยีสอนแทนครู แต่เป็นการใช้เทคโนโลยีเพื่อช่วยสอน เทคโนโลยีที่นำมาช่วยสอนมี สิ่งพิมพ์ แหล่งทรัพยากรในชุมชน ศูนย์การเรียน ชุดการสอน คอมพิวเตอร์ ช่วยสอน บทเรียนสำเร็จรูป เป็นต้น

4. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นปฏิสัมพันธ์ (Interactive Instruction)

เป็นการเรียนการสอนที่เน้นให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์ต่อกันในเชิงร่วมมือช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เช่น การอภิปราย การสัมมนา การได้วาทิ กลุ่มแก้ปัญหา กลุ่มติวการเรียนรู้แบบร่วมมือ บทบาทสมมติ กลุ่มสืบค้น การประชุมแบบต่าง

5. การจัดการเรียนการสอนแบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Instruction)

การจัดการเรียนการสอนแบบนี้เป็นวิธีการส่งเสริมการรับรู้จากประสบการณ์เป็นเทคนิควิธีการปฏิบัติของผู้เรียน แต่ละบุคคลเน้นที่กระบวนการเรียนรู้มากกว่าการปฏิบัติ ผู้เรียนจะได้กำกับการเรียนรู้ของตนเอง และได้รับประสบการณ์ด้านอารมณ์ ความรู้สึก เจตคติ และค่านิยมของตน ประสบการณ์ที่ผู้เรียนได้เรียนรู้ อาจอยู่ในรูปโครงการ เกม สถานการณ์ การทำงาน การทัศนศึกษา การสัมภาษณ์จริง บทบาทสมมติ สถานการณ์จำลอง การแสดงละคร การเล่าเรื่องสดๆ การสังเกตจริง การสร้างงานศิลปะ

6. การเรียนแบบร่วมมือ (Cooperative Learning) การเรียนแบบร่วมมือเป็นวิธีการ

จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนให้แก่ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ แต่ละกลุ่มประกอบด้วยสมาชิกที่มีความรู้ความสามารถแตกต่างกัน โดยที่แต่ละคนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริงในการเรียนรู้ซึ่งองค์ประกอบสำคัญของการเรียนรู้แบบร่วมมือก็คือ การพึ่งพาอาศัยกัน การปฏิสัมพันธ์ อย่างใกล้ชิด หน้าที่และความรับผิดชอบของแต่ละคน ทักษะทางสังคม และกระบวนการกลุ่ม

การเรียนการสอนแบบร่วมมือสามารถนำมาใช้ได้กับการเรียนทุกรายวิชาทุกระดับชั้น และจะมีประสิทธิผลอย่างยิ่งกับการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนในด้านต่อไปนี้

การแก้ปัญหา

1. การกำหนดเป้าหมายในการเรียนรู้
2. การคิดแบบหลากหลาย
3. การปฏิบัติภารกิจที่ซับซ้อน
4. การเน้นคุณภาพงาน
5. การสร้างเสริมประชาธิปไตยในชั้นเรียน
6. ทักษะทางสังคม
7. การสร้างนิสัยความรับผิดชอบต่อร่วมกัน
8. ความร่วมมือภายในกลุ่ม

และสุเมธนา พรหมบุญ และคณะ (2541. หน้า 39) ได้นำเสนอแนวคิดวิธีการเรียนรู้ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญดังนี้ การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม การเรียนการสอนแบบสรรค์สร้างความรู้ การเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ

1. การเรียนการสอนโดยใช้กระบวนการกลุ่ม (Group Dynamics , Group Process) เป็นการเรียนการสอนที่ผู้เรียนจะต้องปฏิสัมพันธ์ต่อกันมีแรงจูงใจร่วมกัน แต่ละคนในกลุ่มมีอิทธิพลต่อกันและกัน กิจกรรมการเรียนการสอนแบบนี้ เช่น เกม บทบาทสมมติ กรณีตัวอย่าง อภิปรายกลุ่ม

2. การเรียนการสอนแบบความร่วมมือ (Cooperative Learning) เป็นการเรียนการสอนที่เน้นการจัดสภาพแวดล้อมทางการเรียนรู้ให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ร่วมกันเป็นกลุ่มเล็ก ๆ สมาชิกแต่ละคนจะต้องมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ และความสำเร็จ ของกลุ่มทั้งโดยการเปลี่ยนความคิดเห็น รวมทั้งเป็นกำลังใจแก่กันและกันสมาชิกแต่ละคนต้องรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเองพร้อมกับการดูแลเพื่อนสมาชิกทุกคนในกลุ่ม การเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ มีบางประการคล้ายคลึงกับการเรียนการสอนแบบกระบวนการกลุ่ม แต่แตกต่างกันในรายละเอียด เช่น โดยหลักการเรียน ทำงานเป็นกลุ่มเล็กๆเหมือนกัน แต่สมาชิกกลุ่มย่อยของการเรียนการสอนแบบร่วมแรงร่วมใจ มีคุณลักษณะที่แตกต่างกัน เพื่อเปิดโอกาสให้แต่ละคนนำศักยภาพส่วนตน มาช่วยเหลือซึ่งกันและกันกิจกรรมที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน เช่น การเล่าเรื่องรอบวง มุมสนทนา คู่ตรวจสอบ คู่คิด ปริศนาความคิด กลุ่มร่วมมือ การร่วมมือ การแข่งขัน ร่วมกันคิด

3. การเรียนการสอนแบบสร้างสรรค์ความรู้ (Constructive) เป็นวิธีการเรียนการสอน ที่ต้องการแสวงหาความรู้ สร้างความรู้ ความเข้าใจด้วยตนเอง

นอกจากนี้กระบวนการจัดการเรียนการสอนที่ยืดผู้เรียนเป็นสำคัญตามโมเดลชิปปา (CIPPA Model) หรือแบบประสาน 5 แนวคิดหลักของ ทิศนา ขัมมณี (2542. หน้า 14 – 15) ซึ่งมีสาระโดยสรุปดังนี้

C มาจากคำว่า Construct ซึ่งหมายถึงการสร้างความรู้ตามแนวคิด Constructivism กล่าวคือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเป็นกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความเข้าใจและเกิดการเรียนรู้ที่มีความหมายต่อตนเอง การที่ผู้เรียนได้มีโอกาสสร้างความรู้ด้วยตนเองนี้เป็นกิจกรรมที่ยั่วให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา

I มาจากคำว่า Interaction ซึ่งหมายถึงการปฏิสัมพันธ์กับผู้อื่น หรือสิ่งแวดล้อมรอบตัว กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดีจะต้องเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิสัมพันธ์ทางสังคมกับบุคคลและแหล่งความรู้ที่หลากหลายซึ่งช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสังคม

P มาจากคำว่า Process Learning หมายถึงกระบวนการต่างๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่ดี ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้เรียนรู้กระบวนการต่างๆซึ่งเป็นทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต เช่น กระบวนการแสวงหาความรู้ กระบวนการคิด กระบวนการแก้ปัญหา กระบวนการกลุ่ม กระบวนการพัฒนาตนเอง เป็นต้น การเรียนรู้กระบวนการเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเดียวกับการเรียนรู้ เนื้อหาสาระต่างๆ การเรียนรู้เกี่ยวกับกระบวนการ เป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางสติปัญญา อีกด้านหนึ่ง

P มาจากคำว่า Physical Participation ซึ่งหมายถึงการให้ผู้เรียนได้มีโอกาสเคลื่อนไหวร่างกายโดยการทำกิจกรรมในลักษณะต่างๆ ซึ่งเป็นการทำให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมทางร่างกาย

A มาจากคำว่า Application หมายถึงการนำความรู้ที่ได้เรียนรู้ไปประยุกต์ใช้ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้ประโยชน์จากการเรียน และช่วยให้ผู้เรียนเรียนรู้เพิ่มเติมขึ้นเรื่อยๆ กิจกรรมการเรียนรู้ที่มีแต่เพียงการสอนเนื้อหาสาระให้ผู้เรียนเข้าใจโดยขาดกิจกรรมการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ จะทำให้ผู้เรียนขาดการเชื่อมโยงระหว่างทฤษฎีกับการปฏิบัติซึ่งจำทำให้การเรียนรู้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร การจัดกิจกรรมที่ช่วยให้ผู้เรียนไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้นั้นเท่ากับเป็นการช่วยให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ด้านใดด้านหนึ่งหรือหลายๆด้าน

ดังนั้นการจัดหลักสูตรการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องมีลักษณะที่หลากหลาย เหมาะสมกับแต่ละระดับชั้นของผู้เรียน สนองความสนใจ ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลมีความยืดหยุ่น เชื่อมโยงกับชีวิตจริง เนื้อหาสาระมีความสมดุลระหว่างศาสตร์กับศิลป์ ทฤษฎีกับการปฏิบัติ เทคโนโลยีกับธรรมชาติ

ส่วนการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ต้องเน้นให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติ เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกปฏิบัติให้ทำได้ คิดได้ แก้ปัญหาเป็น การจัดเนื้อหาต้องสอดคล้องกับความสนใจ ความสามารถ ความถนัดและความแตกต่างระหว่างบุคคล เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างความรู้ด้วยตนเองได้ประกอบกิจกรรม ยึดการปฏิสัมพันธ์ การมีส่วนร่วม จัดสิ่งแวดล้อมให้คำปรึกษา แนะนำเสริมสร้างให้ผู้เรียนได้แสดงออก ใช้ศักยภาพที่มีอยู่อย่างเต็มที่ ภายใต้บรรยากาศแห่งการยอมรับซึ่งกันและกัน ครูผู้สอนต้องชาญฉลาดในการใช้สิ่งรอบตัว สถานการณ์จริง สื่อเสริมประสบการณ์ แหล่งการเรียนรู้ ห้องสมุดโรงเรียน ห้องสมุดโลกหรืออินเทอร์เน็ต รวมทั้งโลกเป็นห้องเรียน

2.6 แนวทางการประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การวัดและประเมินแนวใหม่ที่เชื่อกันว่ามีความสอดคล้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมีหลายแนวทางเช่น การประเมินสภาพจริง (Authentic assessment) ซึ่งจะมุ่งเน้นการประเมินภาคปฏิบัติ (Performance assessment) ของผู้เรียนที่ยอมรับกันแพร่หลายของการประเมินประเภทนี้ก็คือ การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment) ซึ่งการประเมินแต่ละประเภทมีลักษณะดังนี้ (วัฒนาพร ระวังบุทกข์, 2541. หน้า 63)

2.6.1 การประเมินจากสภาพจริง (Authentic Assessment)

การประเมินจากสภาพจริง หมายถึงการวัดและประเมินผลกระบวนการทำงานในด้านสมอง การคิด หรือจิตใจของผู้เรียนโดยตรงไปตรงมา ด้วยการสังเกต การบันทึก และรวบรวมข้อมูลจากงานและวิธีการที่นักเรียนทำ เพื่อเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจเพื่อสนองจุดประสงค์ของหลักสูตรและความต้องการของสังคม ซึ่ง สุวิทย์ มูลคำ (2542 .หน้า 13) ได้เสนอลักษณะสำคัญของการประเมินตามสภาพจริงดังนี้

- 1) เป็นการประเมินที่ทำไปพร้อมๆกับการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนและการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งสามารถกระทำได้ตลอดเวลาทุกสถานการณ์ ทั้งที่โรงเรียน บ้าน และชุมชน
- 2) เป็นการประเมินที่ยึดพฤติกรรมแสดงออกของผู้เรียนที่แสดงออกมาจริงๆ
- 3) เน้นการพัฒนาผู้เรียนอย่างเด่นชัด และให้ความสำคัญในการพัฒนาจุดเด่นของผู้เรียน
- 4) เน้นการประเมินตนเองของผู้เรียน
- 5) ใช้ข้อมูลที่หลากหลายมีการเก็บข้อมูลระหว่างปฏิบัติในทุกด้านทั้งที่บ้าน โรงเรียน และชุมชน
- 6) ตั้งอยู่บนพื้นฐานของสถานการณ์ที่เป็นจริง
- 7) เน้นคุณภาพของผลงานที่ผู้เรียนสร้างขึ้น ซึ่งเป็นผลจากการบูรณาการความรู้ ความสามารถหลายๆ ด้านของผู้เรียน
- 8) ส่งเสริมปฏิบัติสัมพันธ์ทางบวก มีการชื่นชม ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการเรียนรู้
- 9) เน้นการมีส่วนร่วมระหว่างผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง
- 10) เน้นการวัดความสามารถในการคิดระดับสูง

2.6.2 การประเมินภาคปฏิบัติ (Performance assessment) การประเมินภาคปฏิบัติ คือ การประเมินด้วยการทดสอบความสามารถในการทำงานของผู้เรียน ภายใต้สถานการณ์และเงื่อนไขที่สอดคล้องกับสภาพจริงมากที่สุด การประเมินภาคปฏิบัติ สามารถประเมินได้ 3 ลักษณะ คือ ประเมินปัจจัยป้อนประเมินกระบวนการและประเมินผลผลิตซึ่งวัฒนาพร รั้งบุทกซ์ (2541. หน้า 64 – 65) ได้กล่าวถึงวิธีประเมินภาคปฏิบัติ ดังนี้

- 1) การสืบค้น (Inquiry) ครูอาจใช้วิธีถามจากผู้เรียนตรงๆ เกี่ยวกับความรู้สึกที่มีต่อตนเอง ต่อการปฏิบัติงานของตน และความคิดเห็นที่มีต่อเรื่องภาวะต่างๆ ครูอาจต้องฝึกวิธีการตรวจสอบผลงานให้กับผู้เรียน แล้วให้ผู้เรียนรายงานผลการตรวจสอบผลงานของตนโดยอาจใช้วิธีพูด เขียน หรือตอบแบบตรวจสอบรายการ หรือบันทึกข้อดีและข้อด้อยของตนเอง
- 2) การสังเกต (Observation) ครูสังเกตลักษณะเข้ามามีส่วนร่วมในการเรียน และการประกอบกิจกรรมต่างๆ ของผู้เรียน รวมถึงการตอบคำถามและการงานที่ได้รับมอบหมาย คนเดียวหรือร่วมกันเป็นกลุ่ม
- 3) การวิเคราะห์ (Analysis) ครูจำต้องวิเคราะห์การปฏิบัติของผู้เรียนแต่ละคนเช่นเดียวกับการบันทึกการสังเกต เพื่อค้นหาว่าส่วนใดที่ผู้เรียนทำได้ดี ส่วนใดควรปรับปรุง
- 4) การทดสอบ (Testing) เป็นกระบวนการวัดการปฏิบัติของผู้เรียนอย่างเป็นระบบ โดยเริ่มจากการวัดการเรียนการสอน การกำหนดเกณฑ์การให้คะแนนและกำหนดวิธีการบันทึกคะแนน หรือความสามารถของผู้เรียน รายบุคคลหรือกลุ่ม เพื่อตัดสินระดับความสำเร็จในการเรียนรู้ตามผลงานหรือกระบวนการที่กำหนด

2.6.3 การประเมินจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio Assessment)

สุมนทนา พรหมบุญ และคณะ (2541. หน้า 38) ได้เสนอวิธีประเมินผล โดยกระบวนการ 5 ประการ ดังนี้

- 1) การประเมินผลโดยทดสอบความรู้พื้นฐานหรือผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ดังเช่นที่เคยปฏิบัติมา โดยที่ครูมีความรู้และความเข้าใจเรื่องเทคนิคการออกข้อสอบ และการตัดสินผล
- 2) การประเมินจากแฟ้มสะสมผลงานของเด็ก
- 3) การประเมินจากการติดตามกระบวนการทำงานของเด็ก
- 4) การประเมินจากการพัฒนาลักษณะนิสัยของเด็ก
- 5) การประเมินจากข้อสอบมาตรฐาน เพื่อวัดความสามารถพิเศษด้านต่างๆ

วัฒนาพร ระงับทุกข์ (2541.หน้า 67) กล่าวว่าแฟ้มสะสมผลงานเป็นแนวทางหนึ่งที่ใช้ในการประเมินผลการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการประเมินผลงานที่ผู้เรียนแสดงกระทำ ผลิตหรือสร้างความรู้ขึ้นมาด้วยตนเอง เพื่อประเมินความก้าวหน้าของการเรียน เป็นสิ่งที่รวบรวมตัวอย่าง (Samples) หรือบางส่วนของหลักฐาน (Evidence) ที่แสดงถึงผลสัมฤทธิ์ ความสามารถ ความพยายาม หรือความถนัดของบุคคล หรือประเด็นที่ต้องจัดทำแฟ้มสะสมผลงานไว้อย่างเป็นระบบ โดยบุคคลนั้นและบุคคลที่เกี่ยวข้อง มีส่วนร่วมรับผิดชอบในการจัดทำแฟ้มร่วมกัน

และสุวิทย์ มูลคำ (2542 .หน้า 29) ได้กล่าวไว้ว่าแฟ้มสะสมผลงานของนักเรียนเป็นแฟ้มสะสมงานที่แสดงถึงความสามารถ จุดเด่น จุดด้อย ความสำเร็จ ตลอดจนถึงพัฒนาการในการเรียนรู้ของผู้เรียน แล้วนำมาสะสมไว้ในภาชนะอย่างใดอย่างหนึ่งอย่างเป็นระบบ และจุดมุ่งหมายเพื่อใช้เป็นข้อมูลสารสนเทศแสดงถึง ความพยายาม เจตคติ แรงจูงใจ ความเจริญงอกงาม ความสัมฤทธิ์ผลในการเรียนรู้ของเด็ก โดยที่ครูและนักเรียนร่วมกันสร้างและประเมินแฟ้มสะสมผลงานด้วยกัน

นอกจากนั้นภเนตร ธรรมบวร (2542 .หน้า 13) ได้สรุปการประเมินผลการเรียนการสอนตามแนวการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ดังนี้

การประเมินผลการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นความเข้าใจของผู้สอนที่มีต่อพัฒนาการ การเรียนรู้ ความเข้าใจและความต้องการของผู้เรียนแต่ละคนซึ่งถือเป็นกระบวนการที่สำคัญจะต้องดำเนินการให้ต่อเนื่อง สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนครอบคลุมไปถึงการประเมินรูปแบบต่างๆที่ไม่เป็นทางการด้วย เช่น สังเกต จดบันทึก แฟ้มสะสมผลงานเด็ก เป็นต้น ส่วนกรมวิชาการได้กำหนด การประเมินผลไว้ว่าการวัดผลประเมินผลต้องเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน มีส่วนร่วมในการประเมินสะท้อนความแกร่งรอบตัวของผู้เรียน การประเมินผลที่สอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง มีวิธีการที่หลากหลาย เช่น การประเมินผลจากสภาพจริง การประเมินภาคปฏิบัติ การประเมินโดยใช้แฟ้มสะสมผลงาน การประเมินโดยใช้ข้อทดสอบมาตรฐาน การประเมินจากการพัฒนาลักษณะนิสัยของเด็กซึ่งอาจจะใช้วิธีการสืบค้น วิเคราะห์ สังเกต วิธีการสังเคราะห์เพื่อประเมินความงอกงามในทุกๆ ด้านของผู้เรียนโดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการประเมินด้วย

2.7 บทบาทของครูและนักเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ
 การเรียนการสอนแบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไม่ว่าจะใช้แนวคิดใดก็จะสำเร็จไม่ได้
 หากบุคคลต่างๆ คือครู นักเรียน ผู้บริหารไม่เปลี่ยนบทบาทของตน ซึ่งขอนามากล่าวดังนี้

2.7.1 บทบาทของครู

วิวัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 .หน้า 61) ได้เสนอบทบาทของครูในการจัด
 การเรียนการสอนไว้ดังนี้

- 1 จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศ ส่งเสริมให้ผู้เรียนและสร้างข้อความ
 ด้วยตนเอง
- 2 จัดกิจกรรมและสถานการณ์ที่กระตุ้นและส่งเสริมความคิด การค้นหา
 ความรู้ และการแสดงออกของผู้เรียน
- 3 จัดกิจกรรมที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ค้นพบกระบวนการ หรือวิธีการเรียนรู้
 ของตนเอง
- 4 ใช้กิจกรรมที่เน้นให้ผู้เรียนฝึกคิด ฝึกปฏิบัติ และฝึกปรับปรุงตนเอง
- 5 ส่งเสริมให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์แลกเปลี่ยน เรียนรู้จากเพื่อนและกลุ่ม
- 6 จัดสิ่งแวดล้อมและบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีชีวิตชีวา มีความสุข
- 7 ใช้สื่อที่ส่งเสริมการฝึกคิด ฝึกแก้ปัญหา และค้นพบความรู้
- 8 ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์การเรียนรู้ของ
 ผู้เรียนเข้ากับชีวิตจริง
- 9 ประเมินพัฒนาการของผู้เรียนทุกด้านอย่างต่อเนื่อง
- 10 ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างโดยยึดหลักคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยม
 ที่ดีงามของวิถีไทยและสากล

ทิศนา แคมมณี (2542 .หน้า 24) ก็ได้นำเสนอบทบาทของครูไว้เช่นกันคือ

1. การเตรียมการสอน
  - 1.1 ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอนให้เข้าใจ
  - 1.2 ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย
  - 1.3 วางแผนการสอน
    - 1.3.1 กำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน
    - 1.3.2 วิเคราะห์เนื้อหา ความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียด

การสอนให้ชัดเจน

1.3.3 ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตามหลักของซีปปา (CIPPA) หรืออื่น ๆ

1.3.4 กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้

1.4 จัดเตรียม

1.4.1 สื่อ วัสดุการเรียนการสอนให้เพียงพอสำหรับผู้เรียน

1.4.2 เอกสารหนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ

1.4.3 ติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆซึ่งอาจเป็นบุคคล สถานที่ หรือ ไลต์ทัศนวัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม

1.4.4 เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้

1.4.5 ห้องเรียนหรือสถานที่ เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เหมาะสม

การสอน

1. สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี
2. กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม
3. จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่วางไว้โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะสมกับผู้เรียน และสถานการณ์ที่เป็นจริง ดังนี้

3.1 ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆแก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น
3.2 อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนให้ดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้
3.3 กระตุ้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่
3.4 สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน รวมทั้งเหตุการณ์ที่จะส่งผลต่อการเรียนรู้ของผู้เรียนที่เกิดขึ้นขณะทำกิจกรรม
3.5 ให้คำแนะนำและข้อมูลต่างๆในการดำเนินกิจกรรม เพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

3.6 บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆในการดำเนินกิจกรรมเพื่อปรับปรุงกิจกรรมให้ดีขึ้น

3.7 ให้การเสริมแรงแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

3.8 ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

การประเมินผล

1. เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลงานของผู้เรียน
2. ประเมินการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน และอรรถย มูลคำ (2542 . หน้า 52) ได้เสนอบทบาทของครูไว้ดังนี้

1. ศึกษาหลักสูตรให้เข้าใจและปรับเนื้อหา กระบวนการและทฤษฎี การสอนต่าง ๆ ให้เข้ากับสภาพที่จะเอื้ออำนวยให้เกิดการเรียนรู้
  2. วางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนร่วมกับผู้เกี่ยวข้อง เช่น ครู วิทยากรกลุ่มวิชาอื่นๆ ที่สอนในชั้นเดียวกัน ครูวิชาการ ศึกษานิเทศก์ ผู้บริหารโรงเรียน เป็นต้น
  3. กำหนดกิจกรรมและวางแผนการสอนไว้ล่วงหน้า และจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ สื่อต่างๆ เช่น เอกสาร หนังสือ วีดิทัศน์ เป็นต้นตลอดจนแหล่งการเรียนรู้ที่เป็นบุคคลและ สถานที่
  4. จัดกิจกรรมที่จะให้ผู้เรียนปฏิบัติอย่างหลากหลาย เหมาะสมและ สอดคล้องกับสภาพท้องถิ่นและปัจจัยพื้นฐานของโรงเรียน เช่น สภาพห้องเรียน บริเวณโรงเรียน สภาพท้องถิ่นสิ่งแวดล้อมในชุมชน เป็นต้น เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเริ่มจากสิ่งแวดล้อม ที่ใกล้ตัว สามารถสัมผัสได้ และผู้เรียนสำเร็จให้มากที่สุด
  5. สดบทบาทผู้สอนเป็นผู้กำกับ หรือผู้จัดการเพื่อสนับสนุนสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ต่าง ๆ ให้ผู้เรียนรู้อย่างมีความสุข กระตุ้นให้ผู้เรียนคิดและแสวงหาความรู้โดยใช้คำถาม
  6. วัดและประเมินผลผู้เรียนตามสภาพจริงโดยใช้วิธีเก็บรวบรวมข้อมูลจาก หลาย ๆ วิธี เช่น การสังเกต การสัมภาษณ์ การตรวจผลงาน แฟ้มสะสมงาน เป็นต้นซึ่งข้อมูล ดังกล่าวจะเป็นข้อมูลของผู้เรียนรายบุคคลและเป็นข้อมูลเพื่อการปรับปรุงแก้ไขการวางแผน การสอนในครั้งต่อไป

นอกจากนี้ สายสมร ยุวนิมิ (2542 . หน้า 13 – 15) ได้กล่าวถึงบทบาทของ ครู ดังนี้

ครูเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการปฏิรูปการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญซึ่งครูควรเป็นผู้ชี้แนะให้นักเรียนแสวงหาความรู้ด้วย ตนเองมากกว่าการเป็นผู้สอนด้วยวิธีการดังต่อไปนี้

1. กระตุ้นให้นัก ครูใช้กิจกรรม วิธีการ หรือสื่อให้ผู้เรียนเกิดความอยากรู้ เห็นแนวทางในการแสวงหาความรู้จากแหล่งเรียนรู้ต่างๆอย่างกว้างขวาง

2. ฝึกให้คิด ให้ผู้เรียนคิดตั้งคำถาม แสวงหาคำตอบอย่างมีเหตุผล
3. สะกิดให้ปฏิบัติ ให้ผู้เรียนเรียนรู้เองจากการปฏิบัติจริง ทั้งเป็นรายบุคคล และเป็นกลุ่ม
4. ฝึกหัดจนชำนาญ ให้ผู้เรียนฝึกปฏิบัติจนเกิดทักษะและสามารถสรุปผลจากการปฏิบัติเป็นหลักการหรือแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสม
5. จัดการอย่างเป็นระบบ ให้ผู้เรียนรู้จักวางแผน จัดกระบวนการในการทำงาน และประเมินผลการปฏิบัติงานของตนเพื่อนำวิธีการจัดการไปใช้พัฒนาการปฏิบัติงานอื่นๆ ต่อไป

ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูจะต้องศึกษาให้เข้าใจเกี่ยวกับหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน แล้ววางแผนจัดเตรียมกิจกรรม เนื้อหา สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยี รวมทั้งเรื่องและสถานการณ์จริง และจัดบรรยากาศสภาพแวดล้อมให้เหมาะสม คอยอำนวยความสะดวกให้การช่วยเหลือ เพื่อให้ให้นักเรียนได้มีโอกาสได้สร้างความรู้ เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างกันและกัน สภาพแวดล้อมร่วมกันปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มศักยภาพได้ ศึกษากระบวนการต่างๆจนสามารถเชื่อมโยงความรู้ไปสู่ชีวิตจริงและสุดท้ายครูต้องประเมินผล โดยรวบรวมผลงาน และพัฒนาการของนักเรียนในด้านต่างๆอย่างเป็นระบบให้สอดคล้องตรงตาม วัตถุประสงค์ของการเรียนรู้

2.7.2 บทบาทของนักเรียน

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนี้ นักเรียนจะมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการเรียนการสอนต้องยึดประโยชน์ของผู้เรียนเป็นสำคัญ และให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และประกอบกิจกรรมด้วยตัวเองอย่างเต็มที่และเต็มตามศักยภาพ ซึ่งมีนักการศึกษาหลายท่านได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้ดังนี้

วัฒนาพร ระวังบุทกซ์ (2541 .หน้า 59) ได้เสนอบทบาทของผู้เรียนไว้ดังนี้

1. บทบาทในการสร้างความรู้ด้วยตนเอง
2. บทบาทในการปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง
3. บทบาทในการสร้างปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสิ่งแวดล้อม
4. บทบาทในการเรียนรู้กระบวนการทำงานต่างๆ
5. บทบาทในการร่วมประเมินตนเองและเพื่อน

ซึ่ง อรรถัย มูลคำ และคนอื่นๆ (2542 .หน้า 53) ได้เสนอบทบาทของนักเรียน

ไว้ได้แก่

1. ฝึกวางแผนทำงานกับผู้อื่น
2. ค้นคว้าหาความรู้ที่ตนและกลุ่มสนใจ
3. ทำกิจกรรมแลกเปลี่ยนการเรียนรู้จากกลุ่ม

โดยกำหนดเป้าหมายการทำงานร่วมกัน กำหนดงานและลำดับขั้นการทำงาน แบ่งตามความสามารถของสมาชิกภายในกลุ่มลงมือปฏิบัติงานตามหน้าที่ด้วยความรับผิดชอบ มีส่วนร่วมในการประเมินตนเองและเพื่อน รับฟังการชี้แนะและวิจารณ์จากผู้อื่น เพื่อการปรับปรุงงาน ชื่นชมผลงาน ร่วมกันปรับปรุงแก้ไข พัฒนาผลงานของตนเองจนเป็นที่พอใจสามารถสรุปความที่ค้นพบได้ด้วยตนเอง

พร้อมทั้ง ไสว พิกขาว (2542 .หน้า 243) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้คือ

1. เป็นผู้ศึกษาค้นคว้าปฏิบัติด้วยตนเองในทุกเรื่องตามที่ครูกำหนดเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ ดำเนินการเรียนรู้ด้วยตนเอง เพื่อให้การเรียนรู้สนุกสนาน ตื่นเต้น มีชีวิตชีวา และทำทนายอยู่ตลอดเวลา
2. มีส่วนร่วมในการเรียนทั้งร่างกายจิตใจและการคิด ในทุกสถานการณ์ที่ครูกำหนดขึ้น อย่างเป็นธรรมชาติเหมือนสถานการณ์ในชีวิตจริง
3. เรียนทั้งในห้องเรียน (Class) และในสถานการณ์จริง (Reality) เพื่อพัฒนาทักษะทางสังคม
4. ตอบคำถามสำคัญ หรือคำถามหลัก (Key Questions) ที่ครูกำหนดจากประสบการณ์ของตนเองหรือประสบการณ์ในชีวิตจริง
5. มีความกระตือรือร้น ว่องไว ในการมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง เช่น สามารถจำ พิจารณา ทำตามคำแนะนำของครูได้อย่างดี
6. ทำงานด้วยความร่วมมือร่วมใจ อาจจะทำงานเดี่ยว เป็นคู่ เป็นกลุ่มได้ด้วย ความเต็มใจและเจตคติที่ดีต่อกัน
7. มีความสามารถในการสื่อสาร เช่น ฟัง พูด อ่าน เขียน มีทักษะ สังคมนอกจากนี้ทิสนา เขมมณี (2542 .หน้า 26) ได้เสนอบทบาทของนักเรียนไว้

คือ

1. บทบาทการมีส่วนร่วมในการแสวงหาข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น หรือประสบการณ์ต่างๆ จากแหล่งความรู้ที่หลากหลาย เพื่อนำมาใช้ในการเรียนรู้

2. บทบาทในการศึกษาหรือลงมือกระทำกิจกรรมต่างๆเพื่อทำความเข้าใจให้ ความคิดกลั่นกรอง แยกแยะ วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูล ข้อเท็จจริง ความคิดเห็น ความรู้สึก หรือประสบการณ์ต่างๆที่หามาได้ และสร้างความหมายให้แก่ตนเอง

3. บทบาทในการจัดระบบระเบียบความรู้ที่ได้สร้างขึ้น เพื่อช่วยให้เกิดการเรียนรู้ และเกิดความคงทน และสามารถนำความรู้นั้นไปใช้ได้สะดวกขึ้น

4. บทบาทในการนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ เพื่อช่วยให้การเรียนรู้เพื่อช่วย ให้ การเรียนรู้ นั้นเกิดประโยชน์ต่อชีวิต

ซึ่งในการดำเนินตามบทบาททั้ง 4 ข้อเบื้องต้น นักเรียนจำเป็นต้องแสดง พฤติกรรมต่าง ๆ ที่จำเป็นในการเรียนรู้ร่วมกับผู้อื่น ดังนี้ เข้าร่วมกิจกรรมอย่างกระตือรือร้น ให้ความร่วมมือและรับผิดชอบในการดำเนินงาน / กิจกรรมต่างๆร่วมกับกลุ่ม รับฟัง พิจารณา และยอมรับความคิดเห็นของผู้อื่นใช้ความคิดอย่างเต็มที่ ปฏิสัมพันธ์ ได้ตอบ คัดค้าน สนับสนุน แลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่น แสดงความสามารถของตนและยอมรับความสามารถของคน อื่นตัดสิ้นใจและแก้ปัญหาต่างๆ และเรียนรู้จากกลุ่ม และช่วยให้กลุ่มเกิดการเรียนรู้

บทบาทของนักเรียนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ นักเรียนต้อง ได้สร้างความรู้ด้วยตนเองได้เคลื่อนไหวร่างกายเพื่อประกอบกิจกรรมด้วยความกระตือรือร้นได้ ปฏิสัมพันธ์กับกลุ่มเพื่อนและสิ่งแวดล้อม ได้เรียนรู้ถึงกระบวนการทำงานต่างๆและได้เชื่อมโยง ความรู้ไปสู่การปฏิบัติ หรือความสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ได้ในชีวิตจริงเพื่อจะได้คิดเป็น ทำเป็น และแก้ปัญหาเป็น

2.8 ตัวอย่างการเรียนการสอนที่ผู้เรียนสำคัญที่สุด

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2545 .หน้า 2 – 12) มีบทบาทหน้าที่ ในการเสนอแนะนโยบายการศึกษา วางแผนการศึกษาและพัฒนาการศึกษาประสานโครงการ พัฒนาการศึกษาระดับ และทุกประเภท ติดตามและประเมินผล เพื่อให้คำแนะนำในการ ปรับปรุงการดำเนินงานเกี่ยวกับการศึกษาแก่กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานส่วนท้องถิ่น รวมทั้งจัดทำข้อเสนอเกี่ยวกับงบประมาณการศึกษาประจำปี และกำหนดหลักการเกี่ยวกับ หลักสูตรการศึกษาและมาตรฐานทั่วไปของกระทรวงศึกษาให้สอดคล้องกับแผนการศึกษาแห่งชาติ

ในส่วนที่เกี่ยวกับการพัฒนา “ คน ” สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ ได้ดำเนินโครงการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอนซึ่งเป็นแผนงานหลักที่กำหนดไว้ในแผนพัฒนา การศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 8 (พ.ศ. 2540 – 2545) ไปสู่การปฏิบัติโดยได้เริ่มดำเนินงานตั้งแต่

ปีงบประมาณ 2540 เป็นต้นมาระยะเวลาของการดำเนินงาน ได้เชิญผู้เชี่ยวชาญมาร่วมพัฒนา

ทฤษฎีการเรียนรู้ 5 ทฤษฎี ได้แก่

1. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความสุข
2. ทฤษฎีการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม
3. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนากระบวนการคิด
4. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัย ด้านศิลปะ ดนตรี กีฬา
5. ทฤษฎีการเรียนรู้เพื่อพัฒนาสุนทรียภาพและลักษณะนิสัยด้านการฝึกฝน ภาว วาจา ใจ

วาจา ใจ

โดยการนำสาระและกระบวนการเรียนรู้ทั้งที่เป็นของไทยและของต่างประเทศ มาจัดสาระกระบวนการให้ง่ายขึ้น เพื่อให้ครูได้นำไปใช้ในการปฏิบัติในการจัดการเรียนการสอน หลังจากที่ได้พัฒนาทฤษฎีการศึกษาดังกล่าวแล้วได้มีการพัฒนาตัวบ่งชี้การเรียนการสอนที่เน้น ผู้เรียนสำคัญที่สุด เพื่อให้การดำเนินงานได้บรรลุถึงตัวผู้เรียนอย่างแท้จริง โดยวิเคราะห์จากการ จัดกิจกรรมการเรียนการสอนของครูต้นแบบ ปี 2541 – 2543 ได้ตัวบ่งชี้ กระบวนการเรียนของ นักเรียนและกระบวนการสอนของครู ดังนี้

2.8.1 ตัวบ่งชี้กระบวนการเรียนของนักเรียน

ในการจัดกิจกรรมกระบวนการเรียนของนักเรียนเป็นการจัดประสบการณ์ เรียนรู้ซึ่งจะต้องส่งผลตามตัวบ่งชี้ ดังนี้

- 1) นักเรียนมีประสบการณ์ตรงสัมพันธ์กับธรรมชาติ สิ่งแวดล้อมและ เทคโนโลยี
- 2) นักเรียนฝึกปฏิบัติและทำกิจกรรมหลากหลายจนค้นพบความถนัดและ วิธีการของตนเอง
- 3) นักเรียนเห็นแบบอย่างที่ดี และฝึกเผชิญสถานการณ์จนเกิดจิตสำนึกและ คุณธรรม
- 4) นักเรียนฝึกคิดหลายวิธี สร้างสรรค์จินตนาการและแสดงออกได้อย่าง ชัดเจนมีเหตุผล
- 5) นักเรียนได้รับการเสริมแรงให้ทดลองวิธีการแก้ปัญหาทั้งด้วยตนเอง และ แลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่ม

6) นักเรียนได้ฝึกค้นคว้ารวบรวมข้อมูล และสร้างสรรค์ความรู้จากแหล่ง
วิทยาการในโรงเรียนและชุมชน

7) นักเรียนสนใจใฝ่รู้ มีส่วนร่วมในการเรียนอย่างมีความสุข

8) นักเรียนมีระเบียบวินัย และรับผิดชอบในการทำงานจนสำเร็จ

9) นักเรียนฝึกประเมินผลงาน ฝึกประเมินและปรับปรุงตนเองและยอมรับ

ผู้อื่น

ตัวบ่งชี้การเรียนของนักเรียน และการสอนของครูที่จำแนกไว้นี้ แสดงให้เห็น
ว่าพฤติกรรมการเรียนของนักเรียนและพฤติกรรมการสอนของครูนั้น มีลักษณะต่อเนื้อหาม
กลมกลืนกันเกินกว่าที่จะแยกตามช่วงเวลาของการเรียนการสอนได้ ตัวบ่งชี้หลายข้ออาจเกิดขึ้นได้
ทั้งก่อนการเรียนการสอน ระหว่างการเรียนการสอน และหลังการเรียนการสอน

2.8.2 ตัวบ่งชี้กระบวนการสอนของครู

ในการจัดกระบวนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญครูเป็นส่วนสำคัญ
และจะต้องดำเนินการต่าง ๆ เพื่อให้ประสบความสำเร็จตามตัวบ่งชี้ ดังนี้

1) ครูเตรียมการสอนทั้งเนื้อหา และวิธีการที่ผสมผสานภูมิปัญญาไทยและ
ความรู้สากล

2) ครูจัดสิ่งแวดล้อม และบรรยากาศที่ปลุกเร้า จูงใจและเสริมแรงให้
นักเรียนเกิดการเรียนรู้เต็มตามศักยภาพ

3) ครูเข้าใจและเอาใจใส่นักเรียนเป็นรายบุคคลและแสดงความเมตตาต่อ
นักเรียนอย่างทั่วถึง

4) ครูจัดกิจกรรมและสถานการณ์ให้นักเรียนได้แสดงออกอย่างสร้างสรรค์

5) ครูส่งเสริมให้นักเรียนฝึกคิด ฝึกทำ และฝึกปรับปรุงตนเอง

6) ครูส่งเสริมกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้จากกลุ่มพร้อมทั้งสังเกตส่วนตัวและ
ปรับปรุงส่วนด้อยของนักเรียน

7) ครูใช้สื่อการสอนเพื่อฝึกการคิดการแก้ปัญหา และค้นพบความรู้

8) ครูใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายและเชื่อมโยงประสบการณ์กับชีวิตโดย
ร่วมมือกับชุมชน

9) ครูปลูกฝังระเบียบวินัย ค่านิยมและคุณธรรมตามวิถีวัฒนธรรมไทย

10) ครูประเมินตนเองอยู่เสมอ ตลอดจนสังเกตและประเมินพัฒนาการของ
นักเรียนอย่างต่อเนื่อง

3. แนวทางบริหารโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้โดยใช้ปัจจัยองค์รวมและปัจจัยสนับสนุน

การปฏิรูปกระบวนการเรียนรู้จะต้องมีปัจจัยที่เกื้อหนุนให้ประสบความสำเร็จ ดังนั้น กระทรวงศึกษาธิการ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543. หน้า 1 – 4) จึงได้กำหนดปัจจัยองค์รวมและปัจจัยสนับสนุนของโรงเรียนเพื่อฉีกกำลังเป็นหนึ่งเดียวประสานสัมพันธ์ให้มีพลังผลักดันการเรียนรู้ให้เกิดกับผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วยปัจจัยต่อไปนี้

3.1 ปัจจัยด้านผู้บริหารสถานศึกษา

- 3.1.1 มีวิสัยทัศน์กว้างไกล
- 3.1.2 มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย ใช้หลักเหตุผลในการบริหารงาน
- 3.1.3 มีจิตสำนึกในความมุ่งมั่น
- 3.1.4 ใจกว้าง เปิดโอกาสให้ครูมีเสรีภาพในการคิด
- 3.1.5 ปฏิบัติการเปลี่ยนแปลงการจัดการเรียนรู้ให้เกิดผลตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา
- 3.1.6 มีศักยภาพในการจัดการระบบบริหารของโรงเรียนโดยนำระบบคุณธรรมมาใช้
- 3.1.7 สร้างขวัญกำลังใจให้ครูมีกำลังใจที่จะเป็นครูดี ครูเก่ง และ ครูที่ปรึกษา (Mentor)
- 3.1.8 มีภาวะผู้นำ

3.2 ปัจจัยด้านครูผู้สอน

- 3.2.1 มีบุคลิกภาพประชาธิปไตย เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีเสรีภาพในการคิด
- 3.2.2 มีความรู้ความเข้าใจในการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เศรษฐกิจ
- 3.2.3 เข้าใจหลักสูตรและแนวการจัดการเรียนรู้ที่สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542
- 3.2.4 ใช้กระบวนการวิจัยเพื่อพัฒนาการเรียนรู้
- 3.2.5 สร้างผลงานในการปรับปรุงคุณภาพการเรียนรู้
- 3.2.6 มีศักยภาพในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้และการวัดประเมินผลตามสภาพที่แท้จริงยึดหลักความแตกต่างระหว่างบุคคล

3.2.7 สร้างผลงานของครูควบคู่ไปกับคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียน

3.2.8 เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้

3.3 ปัจจัยด้านระบบบริหารจัดการโรงเรียนที่มีประสิทธิภาพ

3.3.1 กำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาโรงเรียนในระยะ 5 – 10 ปี

3.3.2 กำหนดแนวทางในการพัฒนาการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐาน

หลักสูตร

3.3.3 พัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น

3.3.4 โรงเรียนมีการพัฒนาตนทั้งด้านการเรียนรู้การเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้และการประกันคุณภาพการศึกษา

3.3.5 พัฒนาระบบข้อมูลสารสนเทศให้มีประสิทธิภาพ

3.3.6 กำกับ ติดตาม ตรวจสอบ ทบทวน ประเมินผล และรายงาน

3.4 ปัจจัยด้านชุมชนมีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้

3.4.1 ความเข้มแข็งของชุมชนที่จะเข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนโรงเรียนในการปฏิรูปการเรียนรู้

3.4.2 คณะกรรมการสถานศึกษาจะต้องประกอบด้วย ผู้ทรงคุณวุฒิหลาย ๆ ด้านในท้องถิ่น

3.5 ปัจจัยด้านสถาบันการศึกษาในท้องถิ่นซึ่งมีศักยภาพที่จะสนับสนุนโรงเรียนปฏิรูปการเรียนรู้

3.5.1 เป็นที่ปรึกษาแก่ผู้บริหารและครูในด้านการจัดการเรียนรู้และการวิจัยในชั้นเรียน

3.5.2 เป็นแหล่งวิทยากร

3.6 ปัจจัยด้านศึกษานิเทศก์และนักวิชาการในท้องถิ่นซึ่งรวมภูมิปัญญาท้องถิ่น

3.6.1 มีศักยภาพในการนิเทศ

3.6.2 ให้คำปรึกษาอย่างต่อเนื่อง

3.6.3 เป็นแหล่งเรียนรู้แก่ครูและนักเรียน

4. บทบาทผู้บริหารสถานศึกษาในการปฏิรูปการเรียนรู้

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 .หน้า 5) กล่าวว่าแนวคิดเกี่ยวกับการเรียนการสอนยุคใหม่ที่เน้นนักเรียนเป็นศูนย์กลางหรือผู้เรียนสำคัญที่สุด ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ด้วยตนเอง เติบโตตามศักยภาพ ประเมินผลการเรียนจากสภาพจริง ปรับบทบาทของครูจากผู้ถ่ายทอดความรู้ เป็นผู้ชี้แนวทางในการเรียนรู้ ให้ชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการใช้นวัตกรรมเทคโนโลยีและแหล่งความรู้ต่างๆ เพื่อส่งเสริมและสนับสนุนให้เกิดการเรียนรู้ของนักเรียน แนวคิดนี้จะสัมฤทธิ์ผลตามเป้าหมายขึ้นอยู่กับบทบาทของผู้บริหารเป็นอย่างมากผู้บริหารสถานศึกษาจึงต้องมีบทบาทในการบริหารตามแนวทางดังนี้ได้แก่

- 4.1 เป็นผู้นำในการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ของครูและนักเรียน
- 4.2 เป็นผู้นำในการบริหาร โดยยึดแนวทางการบริหารแบบประชาธิปไตย
- 4.3 เป็นผู้นำในด้านการนำนวัตกรรมและเทคโนโลยีมาใช้ในการเรียนการสอน
- 4.4 เป็นผู้นำในการพัฒนางานวิชาการ
- 4.5 ประสานความร่วมมือกับชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการพัฒนาการศึกษา
- 4.6 เป็นผู้นำในการจัดการศึกษาและเป็นเอกลักษณ์ขององค์กรในทางสร้างสรรค์
- 4.7 เป็นผู้นำในการบริหารงาน โดยร่วมกันทำงานเป็นทีม และส่งเสริมให้ครูทุกคนมีส่วนร่วมอย่างแข็งขัน โดยใช้การบริหารคุณภาพที่ทุกคนมีส่วนร่วมคิด ตัดสินใจลงมือทำและรับผิดชอบร่วมกัน ผลักดันให้ครูทุกกลุ่มวิชาทำงานร่วมกัน โดยมุ่งคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนเป็นสำคัญ
- 4.8 เป็นผู้สร้างขวัญและกำลังใจแก่บุคลากรเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมในการเรียนรู้
- 4.9 จัดหางบประมาณเพื่อสนับสนุนการพัฒนาการศึกษา

5. บทบาทของผู้บริหารสถานศึกษากับการพัฒนาหลักสูตร

กระทรวงศึกษาธิการ (2543 .หน้า 16) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาในการพัฒนาหลักสูตร ว่ามีบทบาทที่สำคัญ คือ

- 5.1 ชี้แจง ทำความเข้าใจกับคณะครูในโรงเรียนให้ตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่จะต้องพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา

5.2 จัดให้มีการให้ความรู้เรื่องการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา และการนำหลักสูตรไปสู่การปฏิบัติจริงในระดับห้องเรียน

5.3 จัดให้ครูได้ศึกษาวิเคราะห์หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจนเข้าใจกระจ่างและร่วมมือกันในการพัฒนาหลักสูตรของสถานศึกษา

5.4 ส่งเสริมและสนับสนุนให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอน โดยเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติของสาระการเรียนรู้ และเหมาะสมกับผู้เรียน รวมทั้งส่งเสริมการใช้แหล่งเรียนรู้ และการวิจัยในชั้นเรียน

5.5 ติดตาม ควบคุม กำกับ และประเมินผลการใช้หลักสูตรของสถานศึกษา

6. บทบาทของครูกับการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา

นอกจากผู้บริหารจะมีบทบาทในการพัฒนาหลักสูตรแล้ว ครูก็มีบทบาทสำคัญในการพัฒนาหลักสูตรเนื่องจากครูเป็นบุคคลสำคัญในการนำหลักสูตรไปประยุกต์ใช้ จัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับนักเรียน บทบาทของครูกับการพัฒนาหลักสูตร จึงมี ดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ, 2543 .หน้า 16)

6.1 ศึกษาหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานจนเข้าใจกระจ่าง

6.2 ศึกษาหลักการ วิธีการพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา

6.3 ร่วมวางแผนพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษาและร่วมพัฒนาหลักสูตรระดับสถานศึกษา

6.4 ตรวจสอบความสอดคล้องสัมพันธ์กันของสาระที่จัดทำขึ้นตามสภาพปัญหา / ความต้องการของชุมชนและภูมิปัญญาท้องถิ่น กับมาตรฐานการเรียนรู้กลุ่มวิชาและมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน

6.5 วางแผนการจัดการเรียนการสอนตามขอบข่ายเนื้อหาสาระ มาตรฐาน สัดส่วนของเวลาและหน่วยการเรียนรู้

6.6 นำหลักสูตรไปปฏิบัติให้เกิดผลจริงในห้องเรียน โดยการเลือกใช้กระบวนการเรียนรู้ที่หลากหลาย สอดคล้องกับธรรมชาติของสาระการเรียนรู้และเหมาะสมกับผู้เรียน

6.7 วางแผนประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนให้ได้ข้อมูลที่แสดงความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน ดำเนินการประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานการเรียนรู้แต่ละช่วงชั้น และนำผลการประเมินมาพัฒนาผู้เรียนต่อไป

6.8 ร่วมประเมินผลการใช้หลักสูตรกับสถานศึกษา

8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

8.1 งานวิจัยภายในประเทศ

นอกจากต่างประเทศที่ได้ทำการวิจัยไว้ ในประเทศไทยได้มีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการปฏิรูปการเรียนรู้ไว้เช่นกัน ซึ่งปรากฏดังนี้

นิวัฒน์ วาศิวิศศักดิ์ (2542, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่อง การปฏิบัติตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครพนม โดยใช้ครูผู้สอนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เป็นกลุ่มตัวอย่างผลการวิจัยพบว่าการปฏิบัติตามแนวทางการจัดการกิจกรรมของครูที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนมัศึกษามีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก

ธวัช แก้วมณีชัย (2542, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเพื่อประเมินโครงการปฏิรูปการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาจังหวัดนครพนม โดยใช้ผู้บริหารและครูเป็นกลุ่มตัวอย่างพบว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องมีบทบาทในการวางแผนสนับสนุนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง จะต้องจัดสภาพแวดล้อม และบรรยากาศให้เอื้อต่อการเรียนการสอนจะต้องส่งเสริมและสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ และแหล่งเรียนรู้ทุกชนิดอย่างเพียงพอจะต้องให้นักเรียนมีส่วนร่วมให้มากที่สุดจะต้องสร้างวินัยให้กับนักเรียนจะต้องใช้การประเมินผลตามสภาพจริงและส่งเสริมประชาธิปไตยจึงจะทำให้การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบผลสำเร็จ

นภเนตร ธรรมบวร (2542, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยโครงการปฏิรูปการเรียนรู้ในจังหวัดขอนแก่น : การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เสนอต่อสำนักงาน คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติพบว่าผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทสำคัญต่อการปฏิรูปการเรียนรู้เป็นอย่างยิ่งผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้ความเข้าใจ มีความมุ่งมั่นเห็นความสำคัญของการจัดการเรียนการสอน จึงจะทำให้การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางประสบความสำเร็จ

ศักดิ์ดา ทรัพย์ขวัญเมือง (2543, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการบริหารการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง ในโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษาจังหวัดปทุมธานี โดยใช้ผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยฝ่ายวิชาการหัวหน้าหมวดวิชาเป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการวิจัยพบว่า สภาพการบริหารงานมีการวางแผนโครงการพัฒนาการจัดการเรียนการสอนและบุคลากร ตลอดจนงานนิเทศติดตามกับมีการบริหารสนับสนุนให้ผู้สอน และผู้เรียนมีส่วนร่วมต่อ

การเตรียมแผนการสอน บรรยากาศการเรียนรู้ แหล่งเรียนรู้สื่อการเรียนการสอน และการวัดผล ประเมินผล การวิเคราะห์ความก้าวหน้าของผู้เรียน แต่สภาพการบริหารงานน้อย การอบรมให้ความรู้ การสนับสนุน การนิเทศติดตาม การประเมินผลเพื่อให้เกิดการปรับปรุงแก้ไข และปัญหาการบริหารงานการจัดการเรียนการสอนอยู่ในระดับปานกลางมีแนวโน้มไปทางมากและสอดคล้องกับสภาพการบริหารงานน้อย

เรณู นวลจุจันทร์ (25423 หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องการดำเนินการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของครูหมวดวิชาภาษาไทย และหมวดวิชาวิทยาศาสตร์ โรงเรียนในสหวิทยาเขตกรมหลวงประจักษ์ศิลปาคม จังหวัดอุดรธานี โดยใช้ครูผู้สอนในหมวดภาษาไทยและหมวดวิทยาศาสตร์เป็นกลุ่มตัวอย่าง ผลการศึกษาค้นพบว่าครูผู้สอนได้ปฏิบัติตามกิจกรรมตามแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางตั้งแต่ขั้นเตรียมการขั้นดำเนินการขั้นประเมินผล โดยส่งเสริมให้นักเรียนได้ค้นพบคำตอบด้วยตนเองด้วยวิธีการที่หลากหลายนักเรียนได้ลงมือปฏิบัติจริงมีปฏิสัมพันธ์กับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้ใช้กระบวนการคิดและสามารถนำความรู้ไปใช้ในชีวิตรจริง

สมาน แก้วคำไสย์ (2545 หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาค้นคว้าเรื่องบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด พบว่าผู้บริหารโรงเรียนประถมศึกษามีการปฏิบัติตามบทบาทต่อการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางโดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนรายด้านมีด้านการวางแผน ด้านการพัฒนา และด้านการนิเทศภายใน กำกับติดตามผล มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนด้านการประชาสัมพันธ์และด้านการประเมินผลมีการปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง ส่วนความคิดเห็นของผู้บริหารโรงเรียนและครูวิชาการ ต่อการปฏิบัติตามบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนโดยแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ส่วนรายด้านพบว่าด้านการวางแผนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 และพบว่าผู้บริหารโรงเรียนที่มีอายุ ประสบการณ์การดำรงตำแหน่งวุฒิการศึกษา การได้รับการฝึกอบรม และขนาดโรงเรียนต่างกัน มีการปฏิบัติตามบทบาททั้งในภาพรวมและรายด้านไม่แตกต่างกัน

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องจะเห็นได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เพราะต้องเอาใจใส่และส่งเสริมสนับสนุนด้วยการวางแผนพัฒนาอย่างกระตือรือร้น ประชาสัมพันธ์ นิเทศภายใน กำกับติดตาม และประเมินผลในทุกขั้นตอน ประสานความร่วมมือกับทุกฝ่ายเพื่อสัมฤทธิ์ผลอันสูงสุดคือ นักเรียนสามารถค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและสภาพแวดล้อม

ได้เรียนรู้กระบวนการการกระทำต่าง ๆ และสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ใน ชีวิตจริง นั่นคือ แนวทางการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญนั่นเอง ส่วนครูผู้สอนมีความสำคัญเช่นกัน ต่อความสำเร็จของการจัดการเรียนการสอนเพราะต้องเป็นผู้เอาใจใส่กระตือรือร้น จัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ลงมือปฏิบัติเพื่อนำมาสรุปสร้างเป็นองค์ความรู้ ได้ด้วยตนเอง

8.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ในต่างประเทศ ซึ่งมีความก้าวหน้าในด้านการจัดการศึกษา นักวิชาการได้ ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางไว้ ผู้วิจัยได้ศึกษางานวิจัย ต่าง ๆ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับข้อการวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

ไรอัน (Ryan, 1988 . p Abstract) ได้วิจัยเรื่อง การเลือกอิสรภาพ : การศึกษา โครงสร้างการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของนักเรียนในโรงเรียนอนุบาล ผลการวิจัย พบว่าเด็กนักเรียนสามารถเล่น และเลือกปฏิบัติกิจกรรมได้สามารถแสดงปฏิสัมพันธ์ กับเพื่อนได้โดยกิจกรรมส่วนใหญ่จะเป็นการพูดถึงรูปร่างหน้าตา ส่วนครูมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ นอกจากนั้น ยังพบว่า การประชุมในชั้นเรียนถือเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนสามารถกำหนด พฤติกรรมของกันและกัน

เบอ์เทลเซน (Bertelsen, 1988 .p Abstract) ได้วิจัยเรื่องการศึกษาพิเศษ ระดับประถมศึกษาภายใต้สภาพแวดล้อมที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เพื่อศึกษาการจัดการเรียน การสอนศึกษาพิเศษระดับประถมศึกษา ผลการวิจัยพบว่าเด็กพิเศษระดับประถมศึกษาสามารถ สร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ด้วยการลงมือปฏิบัติจริง และมีการปฏิสัมพันธ์กับเพื่อนและ สภาพแวดล้อมได้ดี